

מלאכת טוחן

תרופה לחולה, שמא ישחוק סממנים

שבע דרגות בחולי, ודיניהם, שנתבארו בשוע"ר סי' שכח:

(א) "חולי של סכנה", מצוה לחלל עליו את השבת ... ואפילו ספק נפשות דוחה את השבת" (סי"ב).

(ב) "סכנת אבר", מחללין עליו השבת "באיסורי דברי סופרים" (סי"ט).

(ג) "נפל מחמת חליו למשכב", "צרכיו נעשין על ידי נכרי, אפילו במלאכות גמורות של תורה" (סי"ט).

(ד) "יש לו צער גדול", מותר לעשות לו על ידי ישראל כל שבות הנעשה בשינוי אפילו הוא מלאכה" (סי"כ).

(ה) "מקצת חולי", "מותר לו לעשות כל שבות מדברי סופרים על ידי נכרי" (סי"כ).

(ו) "מיחוש בעלמא", אסור לעשות לו אפילו על ידי נכרי שום דבר הניכר שהוא לרפואה" (סי"א וסי"כ).

(ז) "בריא גמור ואין לו שום מיחוש", "כשמתכוין לרפואה אסור" (סמ"ג).

שוע"ר סי' שכח

א מי שיש לו מיחוש בעלמא, שאין בו חשש סכנה כלל, והוא מתחזק והולך כבריא, אסור לעשות לו שום רפואה בשבת אפילו על ידי נכרי ... כיון שעושה לרפואה וניכר הדבר שמתכוין לרפואה, אסור, משום גזרה שמא ישחוק סממנים לרפואה, כשיהיה מותר לעסוק ברפואות בשבת, ויתחייב משום טוחן.

ב מי שיש לו חולי של סכנה מצוה לחלל עליו את השבת ... ואפילו ספק נפשות דוחה את השבת.

יט חולה שנפל מחמת חוליו למשכב ואין בו סכנה, או שיש לו מיחוש שמצטער כל כך עד שנחלש ממנו כל גופו, שאז אע"פ שהולך כנפל למשכב הוא דומה, הרי צרכיו נעשין על ידי נכרי, אפילו במלאכות גמורות של תורה ... אבל אין מחללין עליו שבת על ידי ישראל באיסור של תורה, אפילו יש בו סכנת אבר, כל שאין בו סכנת נפש.

ולחלל עליו ישראל באיסורי דברי סופרים בידים, כגון לעשות לו כל רפואה שהיא אסורה משום גזרת שחיקת סמנים ... או אפילו יש גם בה בעצמה איסור מדברי סופרים בעשייתה, מותר לעשותה לו בלא שום שינוי מדרך החול, אם יש בו סכנת אבר, אף על פי שלא נפל למשכב וגם לא חלה ממנו כל גופו.

אבל אם אין בו סכנת אבר, אלא שנפל למשכב, או שמצטער כל כך עד שחלה ממנו כל גופו, אין עושין לו דבר האסור מדברי סופרים על ידי ישראל אלא בשינוי מדרך החול, ועל ידי שינוי מותר לעשות אפילו מלאכה גמורה, כגון הגונח [שמותר לינק] בפיו כמו שיתבאר, שכיון שמשנה בעשייתה אינה אסורה אלא מדברי סופרים. ואם צריך לו לאכול מאכלים הניכרים שהם לרפואה, אע"פ שיש בזה איסור מדברי סופרים משום גזרת שחיקת סמנים כמו שיתבאר, מ"מ כיון שהוא (דבר שאי אפשר לעולם לעשותו על ידי נכרי והוא) חולה בכל גופו התירו לו. ויש אוסרין. ולענין הלכה בדברי סופרים הלך אחר המיקל.

כ ואם לא נפל למשכב וגם אינו מצטער כל כך עד שנחלש כל גופו (אבל על כל פנים יש לו צער גדול) מותר לעשות לו על ידי ישראל כל שבות הנעשה בשינוי אפילו הוא מלאכה, אבל אסור לו לאכול מאכלים הניכרים שהם לרפואה, וכל שכן שאר שבותים שלא בשינוי אע"פ שאין בהם סרך מלאכה, וכן לעשות מלאכה גמורה על ידי נכרי שזהו שבות גמור שלא בשינוי.

ואם אין לו צער גדול ולא חולי הכולל כל הגוף אלא מקצת חולי אזי מותר לו לעשות כל שבות מדברי סופרים על ידי נכרי, אפילו שלא בשינוי, כמ"ש בסי' ש"ז, אבל לא על ידי ישראל אפילו בשינוי ... (אבל אסור לאכול מאכלים הניכרים שהם לרפואה ע"ד שיתבאר).

אבל אם אין לו אפילו מקצת חולי אלא מיחוש בעלמא אסור לעשות לו אפילו על ידי נכרי שום דבר הניכר שהוא לרפואה.

מג כל אוכלין ומשקין שהם מאכל בריאים מותר לאכלן ולשתותן לרפואה, אע"פ שהם קשים לקצת דברים וניכר קצת שמתכוין לרפואה ... כיון שדרך הבריאים לאכלן לפעמים גם שלא לרפואה מותר לאכלן גם לרפואה ... אבל אם אין לו מיחוש כלל ואינו מתכוין כלל לרפואה אלא לצורך אחר, כגון האוכל שרפים מתוקים, וגומע ביצה חיה כדי להנעים הקול, מותר. אבל כשמתכוין לרפואה אסור, אף על פי שהוא בריא גמור ואין לו שום מיחוש.